

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko

Doroteja Piber
Bibliografija daljšega izvirnega leposlovja v
Domoljubu (1898–1906)
(Diplomsko delo)

Mentor: red. prof. dr. Miran Hladnik

Ljubljana, september 2013

Izveček

Časopisje je bilo konec 19. stoletja in v začetku 20. stoletja pri nas precej razvito. Poleg *Domoljuba*, ki je bil sprva priloga *Slovincu*, smo imeli tudi *Slovenski narod*, *Jutro*, *Ljubljanski zvon*, *Kmetijske in rokodelske novice* in mnoge druge. Časniki so v prvi vrsti želeli politično in gospodarsko informirati, časopisi pa zabavati in izobraževati ljudi, jim poročati o dogajanjih v domači deželi in po svetu.

V *Domoljubu*, ki je začel izhajati leta 1888, je bila rubrika Listek, kjer so posamezni avtorji lahko v enem kosu ali v nadaljevanjih objavljali svoja dela. Ravno zaradi takšnih poglavij v časnikih se je leposlovje pri nas lahko začelo razvijati.

Ker je bil *Domoljub* katoliško usmerjen časopis, je bilo med pripravljanjem diplomske naloge pričakovati precej verskih vsebin in res sem jih kar nekaj zasledila v listkih, ki sem jih prebirala.

Ključne besede: *Domoljub*, bibliografija, leposlovje, rubrika Listek

Abstract

Journalism in Slovenian lands was very developed in the end of the 19th century and in the beginning of the 20th century. Beside of *Domoljub*, that was first the supplement of the journal *Slovenec*, we also had journals such as *Slovenski narod*, *Jutro*, *Ljubljanski zvon*, *Kmetijske in rokodelske novice* and others. Their aim was to entertain and educate readers of the journals and report them about news from all around the world and also in their own country.

Domoljub is a newspaper that was first published in year 1888 and contains rubric called Listek where people, some of them are today known in our country, could published their works. Some of them were published in one piece, some of them in continuations. In my opinion due to those rubrics literature in our land found the way to develop.

Domoljub was a Christian-oriented newspaper. Because of this fact we can find many contents that have a relation to Christianity. Listek is not no exception.

Key words: *Domoljub*, bibliography, literature, rubric Listek

Zahvala

Rada bi se zahvalila red. prof. dr. Miranu Hladniku za mentorstvo in vso ponujeno pomoč med pisanjem diplomske naloge. Prav tako se zahvaljujem svoji družini in prijateljem za vso pomoč in izkazano podporo.

Doroteja Piber

Kazalo

Uvod	7
<i>Domoljub</i>	8
Po letnikih.....	9
Leto 1898, letnik 11	9
Leto 1899, letnik 12.....	10
Leto 1900, letnik 13.....	11
Leto 1901, letnik 14.....	12
Leto 1902, letnik 15.....	13
Leto 1903, letnik 16.....	14
Leto 1904, letnik 17.....	15
Leto 1905, letnik 18.....	16
Leto 1906, letnik 19.....	17
Bibliografija leposlovja	18
LETO 1898, letnik 11.....	18
LETO 1899, letnik 12.....	19
LETO 1900, letnik 13.....	20
LETO 1901, letnik 14.....	21
LETO 1902, letnik 15.....	22
LETO 1903, letnik 16.....	23
LETO 1904, letnik 17.....	24
LETO 1905, letnik 18.....	25
LETO 1906, letnik 19.....	26
Grafični prikaz popisa	28
Vsebina	28
Avtor.....	28
Vrstna oznaka	29
Izvirnost.....	30
Kraj in čas dogajanja	31
Zaključek	32
Povzetek	33
Viri in literatura	34
Kazalo slik.....	35
Kazalo grafov	35
Priloge.....	36
Seznam avtorjev	36

Uvod

V svoji diplomski nalogi sem se ukvarjala z leposlovjem v časniku *Domoljubu*.

Pregledovala sem predvsem rubriko Listek, in sicer od leta 1898 do leta 1906. Zadnje leto sem imela več dela, saj je časnik začel izhajati vsak četrtek v mesecu. Prilog v mojih številkah še ni bilo, tako da s tem ni bilo težav. Najprej sem vsak letnik pregledala, katere rubrike vsebuje, saj so se le-te od letnika do letnika razlikovale. Nato sem natančno pregledala rubriko Listek, si na kratko izpisala vsebino, avtorja, če je bil, in podnaslov, če je le-ta bil naveden. Ko sem pričela s pisanjem diplomske naloge, sem se najprej poučila o samem časopisu, nato sem sistematično naredila popis leposlovja od leta 1898 do leta 1906, na kratko opisala vsak letnik posebej, ki so, po mojem mnenju, od leta do leta postajali vedno zahtevnejši. Ne samo da so vsebine podlistkov izhajale v nadaljevanjih, ponekod tudi v petnajstih številkah, temveč je bilo vsebin v naslednjih letnikih vedno več, zato sem imela s pregledovanjem več dela. Za predstavo sem naredila nekaj statistike, kjer sem primerjala leposlovje po letnikih med seboj. Izbrala sem si različne kriterije, zanimalo me je, ali je v podlistkih več verskih vsebin kot posvetnih, saj sem bila prepričana, dokler mi grafi niso pokazali drugačnih rezultatov, da so objavljali več besedil z versko vsebino. Zanimalo me je tudi, če je avtor besedila poznan, je besedilo prirejeno ali izvorno, koliko besedil ima navedeno kraj in čas dogajanja. Skozi diplomsko nalogo sem poskušala potrditi slogan časopisa: »Slovenskemu ljudstvu v poduk in zabavo«.

Domoljub

Domoljub je bil katoliško usmerjen časopis,¹ njegov namen je bil poučevati in zabavati naslovnike. Časopis je najprej izhajal kot priloga *Slovincu* (1888–1897), nato kot samostojen časnik do leta 1924. Leta 1925 je izhajal kot *Novi Domoljub*, vsako sredo, nato pa zopet kot *Domoljub*, do leta 1944. Do leta 1908 je izhajal dvakrat na mesec, nato pa vsak četrtek v mesecu, če je bil tisti dan praznik, pa dan prej. Prav tako je od leta 1908 dobil priloge, kot so *Gospodinja in mati*, *Gospodar*, *Gospodar in gospodinja*, *Novice v slikah*, *Naš kmečki dom*, ki je namenjena gospodarjem, *Naša gospodinja*, namenjena gospodinjam in dekletom, *Društvenik*, namenjena izobrazbi ter mnoge druge. Po mojem mnenju je *Domoljub* časopis, ki se trudi za svoje bralce, saj se v njem najde za vsakogar nekaj. Vseboval je rubrike, kot so *Razgled po svetu*, kjer so objavljali sveže novice iz sveta, novice iz domače dežele so bile zapisane v *Razgledu po Slovenskem*, *Političen razgled* oziroma v zadnjih dveh pregledanih številkah *Političen pregled* je vseboval novice iz sveta politike, *Narodno gospodarstvo*, s področja gospodarstva. Zame je bila najbolj zanimiva rubrika *Listek*, kjer so izhajala razna besedila z različnimi vsebinami, prebirala sem kar dolge pripovedi, kratke prigode, šaljive, poučne črtice, besedile z versko, pa tudi s politično, zgodovinsko, vojaško tematiko.

---

¹ Oba, tako časnik kot časopis, *SSKJ* razlaga kot dnevno ali tedensko glasilo za obveščanje javnosti, s to razliko, da časniku raba peša.

Po letnikih

Leto 1898, letnik 11

V tem letniku sem pregledala štiriindvajset števil, v eni izmed njih, v osemnajsti, podlistka ni bilo, saj je bila številka namenjena umoru cesarice Elizabete, soprogi cesarja Franca Jožefa I., ki je bila zabodena s pilo. Prav tako je predzadnja številka, triindvajseta, posvečena cesarjevi petdesetletnici, a podlistek vseeno je. Vsaka številka časopisa vsebuje na začetku odmeve, največkrat iz domačega sveta, nato svetovne novice, leposlovje, novice iz gospodarstva, sodstva, na koncu pa najdemo razna obvestila in oglase. Imamo tri besedila, ki so se iz številke do številke nadaljevala, in osem besedil, ki se končajo v eni številki. V enem izmed listkov je bilo besedilo, posvečeno Antonu Jegliču, ki je tega leta postal ljubljanski škof. Zanimiv mi je bil podlistek z naslovom Človek obrača, Bog obrne, avtorja Vipavca, saj je le-ta pregovor potrdil na primeru nečaka in strica, ki si želi svojo lastno kri uničiti in tako priti do vsega bogastva, a na koncu biriči, ki jih je poklical, da bi odpeljali nečaka Ivana, kaznujejo njega, saj ga do smrti udarijo po glavi. S takšnimi vsebinami so poskušali ljudi poučiti in jih dokazati, da pregovor še kako drži. Nič ne moremo narediti brez božje vednosti.

Slika 1: Domoljub 1898, vir: dlib

Leto 1899, letnik 12

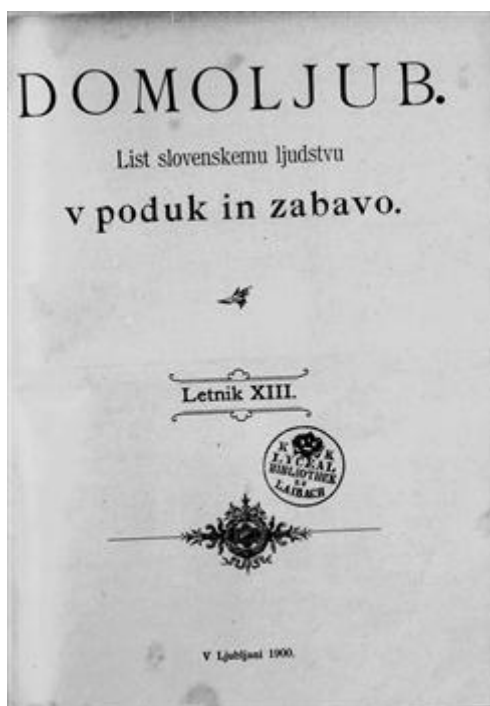
Letnik ima štiriindvajset številčk, časopis je izhajal dvakrat na mesec. V tem letniku je nekaj novih rubrik, pomembna postane politika, saj imamo rubriko, ki piše izključno o politiki, Slovenskega novičarja, razdeljenega po regijah, rubriko namenjeno razvedrilu, poimenovano Za smeh in kratek čas, ter rubriko Drobotnice, kjer so navedene kratke novice. Tri besedila imajo nadaljevanja, petnajst jih je brez. V vseh letnikih imajo podlistki, ki so izhajali ob praznikih oziroma dan prej, izključno versko vsebino. S tem bi izpostavila predvsem dva velika krščanska praznika, veliko noč in božič, letnik dvanajst ima za veliko noč velikonočno sliko Aleluja!, ob božiču pa je izšla povest z naslovom Sveta noč.

Slika 2: Domoljub 1899, vir: dlib

Leto 1900, letnik 13

V tem letniku je zanimiva rubrika Krščanska vzgoja, ki razlaga krščansko vero, poleg tega pa poskuša ljudi vzgajati v prave kristjane. Letnik ima štiri besedila z nadaljevanjem, od tega je prvo besedilo, Venec in krona, objavljeno od prve do petnajste številke. Čeprav vsebuje največ nadaljevalnih besedil, pa ima tudi precej kratkih besedil, tako da obsega kar nekaj številke ne le eno besedilo pod rubriko Listek, lahko tudi po dve, tri besedila. V štirih številkah je nepodpisan avtor sestavil besedilo o Antonu Martinu Slomšku, ob stoletnici njegovega rojstva, kjer je povzel Slomškovo življenje in delo. Zanimiva je črtica iz živalskega življenja, ki pripoveduje o umiranju vranca. Le-ta je ena redkih vsebin z živalsko tematiko. Letnik trinajst vsebuje tudi besedilo, ki je posvetilo umrlemu prijatelju Franu Kovačiču iz Borovnice, čevljarju in obrtniku, ki se je ponesrečil s kolesom, z naslovom Prijatelju na grob.

Slika 3: Domoljub 1900, vir: dlib

Leto 1901, letnik 14

Vsebuje petindvajset številčk, ima osem nadaljevalnih besedil in dvajset kratkih besedil. Nepodpisani avtor je znova opisoval življenje in delo vplivnega moža iz verskega sveta, in sicer dr. Frančiška Lampeta. Zanimivo se mi je zdelo besedilo o družinskem življenju Kitajcev, kjer sem izvedela, da je pri njih pomembna le zunanja lepota, notranje ne cenijo. S kom se bodo poročili otroci, določijo starši, poleg tega pa lepoto ženske merijo po velikosti noge. Tem manjša je, večja je vrednost ženske. Prav tako je neznani avtor v dveh nadaljevanjih pisal o rokovnjačih, ki so se začeli uveljavljati v 17. stoletju, največjo moč pa so imeli dve stoletji pozneje, v 19. stoletju. Piše o tem, kako so se jih ljudje bali, saj niso le hodil po hišah in beračili, temveč so svoje sovražnike tudi ubijali. Nekajkrat se v številkah pojavi nova rubrika Politična šola pod lipo, ki jo piše I. N. V tem letniku sem zasledila vsebino Od kod žeja po zlatu?, ki je edina podnaslovljena z vrstno oznako gorska pravljica.

Slika 4: Domoljub 1901, vir: dlib

Leto 1902, letnik 15

Ta letnik ima osem nadaljevalnih besedil, številka je štiriindvajset. Iz zapiskov ljudskega prijatelja je nekakšna podrubrika rubrike Listek, saj ima kar nekaj nadaljevanj. Tokratni svetnik, ki je predstavljen, je don Bosko. Neznani avtor opisuje njegovo dobroto, s pomočjo katere je zgradil veliko zavodov, ki pomagajo tako odraslim kot otrokom. Zopet sem zasledila zanimivo oznako podlistka, in sicer predpustna, za povest z naslovom Kako se mi ženimo!. Objavljena je bila v pustnem času, tako kot sama oznaka pove, pred pustom. Izpostavila bi povest Klepetulja, ki je priredba francoskega izvirnika, in govori o ženi, ki ne zna zadržati skrivnosti zase. Podobnosti sem našla s podlistkom Dobro je molčala, ki je bil objavljen v letniku osemnajst. Zgodba je enaka, le da se v prvi zgodbi mož ženi zlaže, da je umorjenega pokopal v vinogradu, v drugi pa za svinjakom. Na koncu se izkaže, da se je mož ženi zlagal, da je nekoga ubil, saj ga je zanimalo, če bo res molčala, kot je obljubila. Na mestu umorjenega sta bila zakopana žuželka oziroma petelin v drugi zgodbi.

Slika 5: Domoljub 1905, vir: dlib

Leto 1903, letnik 16

Letnik ima dve nadaljevalni besedili, prvo sega od prve do petnajste številke, drugo pa od šestnajste ter vse do zadnje, štiriindvajsete. Tokrat se pojavi podlistek Boj pijančevanju, kjer opisuje, kako alkohol škoduje zdravju in svari pred njim, saj je le-ta pogost vzrok za smrt oziroma razpad družine. V enem izmed podlistkov je zgodba z naslovom Kako umirajo bogokletneži, ki opisuje Zolajevo življenje. Opazi se avtorjeva nenaklonjenost do znanega francoskega umetnika, saj ga označuje kot negativnega človeka, ki je v svojih delih opisoval sam gnus, klel Boga in s tem kvaril bralce. Njegova smrt, zadušitev, je bila po mnenju avtorja članka božja kazen, ker je živel življenje tako daleč od Boga. Zgodba je posneta po *Novem listu*, ki je od leta 1899 do leta 1908 izhajal v Trstu.

Slika 6: Domoljub 1903, vir: dlib

Leto 1904, letnik 17

Samo tri nadaljevalna besedila. Od tega letnika dalje sem zasledila novi rubriki, in sicer Razgled po domovini, ki po regijah piše novice domače dežele, ter rubriko Iz raznih krajev. Ko so bile v mesecu marcu volitve, je bila ena od marčevskih številčk namenjena le tej temi, tako da podlistka v tej številki ni bilo. V dveh številkah sem zasledila članek o torpedu in podmorskih minah, kjer so opisovali zgradbo in delovanje le-teh. Po mojem mnenju ta dva članka ne spadata v to rubriko, saj z leposlovjem nimata nič skupnega. Letnik vsebuje precej poučnih in hkrati zabavnih zgodb, ena izmed njih je Največ 50. 000 kron, ki pripoveduje o tem, kako je pri denarju pomembno, na katero mesto postavimo vejico. 500. 00 (500 kron in 0 vinarjev) je precej manjša vsota kot 50. 000 (50. 000 kron). Poučna, predvsem za otroke, je zgodba Môli pred jedjo!, ki opozarja na pomembnost molitve pred vsakim obrokom, saj se moramo Bogu zahvaliti za vse, kar imamo.

Slika 7: Domoljub 1904, vir: dlib

Leto 1905, letnik 18

Ima petindvajset številčk, a zadnja je posvečena volitvam, zato podlistka ni. V eni izmed številčk se je neznani avtor spomnil na dvestoletnico cerkve v Kropi, ki se je sprva imenovala Kapelica. Opiše, kako je bila zaradi podobice Matere Božje, ki so jo otroci našli na mestu, kjer danes cerkev stoji, kasneje zgrajena cerkev. V tem letniku je en avtor, V. Kosmak, objavil kar sedem zgodb. Poleg njega je le še Lovro, avtor, čigar identitete nisem uspela razvozlati, ki je objavljajl skozi več številčk. Ko sem pregledovala avtorje, sem naletela na zanimiv podatek; v vseh letnikih, ki sem jih pregledala, so objavile, od tistih avtorjev, katerih identiteto sem odkrila, le tri ženske, Gabrijela Preissova, Marija Markovič in Oertzenova, vsaka po en listek, saj je bilo delo Markovičeve objavljeno dvakrat, v dveh letnikih.

Slika 8: Domoljub 1905, vir: dlib

Leto 1906, letnik 19

Je prvi letnik, ki ima namesto štiriindvajsetih številčk dvainpetdeset številčk, saj je časopis začel izhajati vsak četrtek, ne več le dvakrat na mesec. Ima šest nadaljevalnih besedil in precejšen delež zelo kratkih besedil, ki so večinoma brez avtorja. Zanimive so japonske pripovedke, ki so zelo kratke in v prvi vrsti zelo šaljive, nekaj prostora je namenjenega zlatomašniku Janezu Rozmanu, zgodovinski osebi Juriju Vegi ter spominu na bitko pri Kustoci. Besedilo Dva sina, ki ga je napisala Markovičeva, je že bilo objavljeno v enem izmed prejšnjih letnikov. Zanimivo je, da je v tem letniku avtorica podpisana s celim imenom (Marija Markovič), v prejšnjem pa z inicialkama ter priimkom (M. E. Markovič). Nova rubrika, ki se je sicer pojavljala že v predhodnih številkah, a ne redno, je Slovarček nenavadnih besed, kjer so razlagali besede, ki so nam danes samoumevne, npr. profesor. Posebnost zadnjega letnika je, da ima rubriko Izobrazbi. Kratka zgodovina slovenskega naroda, ki jo je pisal Vevčan, in je izhajala od šestindvajsete številke do zadnje, to je dvainpetdesete.

Slika 9: Domoljub 1906, vir: dlib

Bibliografija leposlovja

LETO 1898, letnik 11

Kako živé sv. Oče (št. 1).

Vipavec: Človek obrača, Bog obrne. Povest iz kmetskega življenja (št. 2–6).

Velikonočni zvonovi (št. 7).

Brezverčevo življenje. Resnična povest, pripoveduje katoliški duhovnik iz Londona (št. 8–10).

Knezoškofu dr. Antonu Jegliču (št. 11).

Ob brezdnu (št. 12).

I. Kosar: Naš prvi policaj (št. 13).

Pivčan: Bridke izkušnje. Povest (št. 14–17, 19–21).

Jurče: Bučkov stric (št. 16).

Pri kotlu (št. 22).

Ponarejeni bankovci (št. 23–24).

LETO 1899, letnik 12

Nepozaben sveti večer (št. 1).

Ob dvanajsti uri (št. 2).

P. B.: Kako je Križ-kraž zaklad kopal? Šaljiva in resnična dogodbica (št. 3).

Kako se je doktor Zamida spreobrnil. Resnična dogodba (št. 4).

Etunendek. Zgodbica iz kat. misijonov (št. 5).

Komet (št. 6).

V. Kosmak: Aleluja! Velikonočna slika (št. 7).

Minister pride. Slika iz Zadnje vasi (št. 8).

Kje je vzrok? Slika iz mesta (št. 9).

H. Sienkiewiez: Pojdimο za njim! Povest iz časov Kristusovih (št. 10–13).

P. P.: V gorah. Slika (št. 14).

A. K.: Živ pokopan. Posnel po stari listini (št. 15–17).

J. Voljč: Iz naše vasi. Slika (št. 18).

P. P.: Leseni. Slika (št. 19).

Janez Hudiman. Kratkočasnica iz vojaškega življenja (št. 20–21).

»Veliki Pan« (št. 22).

Poljski spisal H. Sienkiewicz: Orglar iz Ponikev (št. 23).

Iz hrvaškega posl. Fr. St. ...j.: Sveta noč ... (št. 24).

LETO 1900, letnik 13

Anton de Waal: Venec in krona. Poslovenil J. V. Povest iz časov apostolskih (št. 1–15).

V. Kosmak: Stari oče (št. 2).

Smrt, kje je tvoje želo? (št. 3).

Čuden zobobol (št. 4).

Kren: Stari in stara. Poslov. H (št. 5).

Rado Kósar: Moja mati (št. 6).

Ruski spisal Lev Tolstoj: Kako je vrag krajec zaslužil. Poslovenil Fr. K. (št. 8).

Po nemškem spisal Lovro: Prebrisan kmet (št. 10).

Lovro: Kako je Bučarjev Janez kradel svetega Šimna? Resnična dogodba (št. 11).

Maloruski spisala M. E. Markovič: Dva sina. Poslovenil F. S. Pavletov (št. 12).

Po španski pravljici zapisal Lovro: Svetega Krištofa »šola« (št. 13).

Pavel: Izpoved – vir sreče in blagoslova. Iz nemškega Lovro (št. 16).

Priobčil P. P.: Spovednik – mučenik (št. 17–19).

Lovro: Zadnji dnovi Brgarjevega vranca. Črtica iz živalskega življenja (št. 20–21).

J. K.: Prijatelju na grob (št. 20).

Lovro: Ob mrtvaškem odru bogoslovca Voljča (št. 21).

Priobčil Lovro: Kako je bil hudir dvakrat opeharjen? (št. 22).

A. Skubic: Anton Martin Slomšek, knez in škof lavantinski. Ob stoletnici njegovega rojstva. Iz »Pomladnih glasov« (št. 16–17, 20, 23).

Priobčil Lovro: Podobica Matere Božje (št. 24).

LETO 1901, letnik 14

Španski spisal P. Luis Coloma: Nova maša. Poslovenil Lovro (št. 1–3).

Slepa mati in njen sin (št. 1).

Očitna božja kazen (št. 1).

Reimmichlin: Kako se je Kradežev Matija ženil? Po njem zapisal Lovro (št. 3).

Lilijan Lilijanov: Kriv ... Iz naše vasi (št. 4–5).

Božja pomoč (št. 4).

Lovro: Brez čelade (št. 5).

Kümmel: »Čujte in molite z menoj!« Prosto poslovenil Lovro (št. 6).

Lovro: Stanovitnost v boju z nižjimi silami (št. 6).

Kümmel: Vstajenja dan. Prosto priredil Lovro (št. 7).

Lovro: Prodal in kupil. Črtica iz življenja pijancev (št. 7).

Cvetko Krivelj (št. 8–9).

Reimmichel: Tonej se da fotografirati. Priredil Lovro (št. 8).

Lovro: Spomini na rokovnjače (št. 9–10).

Lovro: Zdrava, kraljica majnika! (št. 10).

Tri Češčenemarije (št. 10).

Lovro: Odkod žeja po zlatu? Gorska pravljica (št. 11).

Lovro: Dajte pravico Modrinovemu Nandetu! (št. 12–13).

O družinskem življenju Kitajcev. Govoril v izobraževalnem društvu »Reunion« na Dunaju kitajski misijonar P. Moeltaer (št. 13–14).

P. P.: Mlaj. Dogodba iz fantovskega življenja (št. 14).

I. L.: Materino srce. Dogodba s Tirolskega (št. 15).

Dr. Frančišek Lampe (št. 15, 19).

Charles Paysan: Kaj pomeni (št. 16).

Slovenski kmet in liberalen »gospod«. Povest iz časov zadnjih volitev (št. 17).

Po Kümmelnu: Eden za drugega (št. 18).

Stari atek. Resnična dogodba. (št. 19).

P. P.: Krivica s krivico. Gorska novela (št. 20–25).

Zadovoljni Štefel (št. 24).

LETO 1902, letnik 15

- Po Hattlerju: Jezuškov odgovor. Priredil Lovro (št. 1–2).
- Komenčan: K nam in mimo nas. Posvečuje spominu Josipa Benkoviča (št. 1).
- J. V. Sal: Don Bosko in njegovi zavodi (št. 2).
- Vsakdanje laži (št. 2).
- Po virih posnel Al. Andrejev: Meličevega Janeza vožnja (št. 3).
- Marija Mulej: Roparski napad pri Brezijah na Gorenjskem (št. 3).
- P. P.: Kako se mi ženimo! Predpustna (št. 3).
- Priobčil P. P.: Čudodelni zid. Zgodovinska črtica (št. 4).
- A. Andrejev: Lovski tat. Črtica (št. 5).
- Iz zapiskov ljudskega prijatelja (št. 5–7, 10–12).
- Lov na Deweta. Z dvema slikama (št. 5).
- Petrovški: Vesela Aleluja. Pripoved iz Savinjske doline (št. 6).
- Nekaj za post (št. 6).
- I. S.: Na kvaterno sredo. Resnična dogodba (št. 7).
- Klepetulja. Iz francoskega (št. 8–9).
- Moč sv. rožnega venca (št. 8).
- V cerkvenem okrilju (št. 13–14).
- Zabilježil Podgoričan: Agitator. Iz spominov ljudskega prijatelja (št. 15–18).
- Svete stopnice pri sv. Joštu nad Kranjem (št. 16).
- Čarovnik (št. 19–20).
- A. Schott: Zaničevani ljudje. Slika iz življenja (št. 21–22).
- Tele in volk (št. 21).
- Otrokova prošnja (št. 23–24).
- S. F.: V čuvajnici (št. 24).

LETO 1903, letnik 16

Po Oertzen-ovi priredil F. S.: Izgubljeni sin (št. 1–15).

Priobčil J. Kranjc: Boj pijančevanju (št. 1, 6).

Po Reimmichl-u priredil S.: Kebeč Miha pa to, kaj ga je tiščalo (št. 2–3).

Klepetavčev Peter (št. 4).

Jedna vrata morate zazidati (št. 4).

S.: Prebrisavčev Peter (št. 7).

Kako sta storila dva »ta spodna« dobro delo (št. 8).

S.: Brezsrčen upnik (št. 11).

S.: Izplačal ga je (št. 12).

Priredil Lilijan Lilijanov: Godec v stiski (št. 13).

Nočni čuvaj Pikec (št. 14).

Priredil Sm ...: Potokarjev sin (št. 16–24).

Vse v gotovi meri (št. 16).

Gorjanski konklave ali Kako smo na gorah ugibali o volitvi novega papeža. Ponatis iz »Mira« (št. 17).

Kako umirajo bogokletneži. Posneto po »Novem listu« (št. 18).

Valentin Marčič, župnik: Angelj varih (št. 18).

Jurij Vega v Moravčah (št. 19).

A.: Delo božje previdnosti in pravice (št. 20).

LETO 1904, letnik 17

- Po nemškem priredil Hra: Bog svojih ne zapusti (št. 1).
- Prevel iz Matijanhill – koledarja Jos. Plantarič: Marijin zvonček (št. 1).
- Lovski tat (št. 2).
- Prosto po Kümmele-nu: Plat zvona (št. 2).
- Priobčil A. M. G.: Zakonski zapisnik (št. 3).
- Čudovita so božja pota (št. 4).
- Mož beseda (št. 5).
- Posledice pijančevanja (št. 5).
- V petih minutah (št. 5).
- Krčmar Gričar in njegov hlapec (št. 6).
- Hvaležnost delavca (št. 7).
- Kako je Podbregar nabrisal Skoparja (št. 8).
- Zateci se k Mariji! (št. 9).
- Torpedo (št. 9).
- Čarovnik (št. 10).
- Podmorske mine (št. 10).
- Tatje vzbudili živo zakopano (št. 10).
- Največ 50. 000 kron (št. 11).
- Priobčil A. M. G.: Čarovniška palica (št. 12–13).
- Môli pred jedjo! (št. 14).
- Poskušnja prijateljev (št. 15).
- Žreb (št. 16).
- Izvrsten strel (št. 17).
- Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade. Dogodbica iz pret. stol. (št. 18).
- Skleda za menažo (št. 19).
- Prosto po Kümmele-nu: Hipnotiziran (št. 20).
- Zvon vernih duš (št. 21–22).
- Utoni ali žagaj! (št. 22).
- Vojska. Slika iz rusko-japonske vojske (št. 23–24).

LETO 1905, letnik 18

- Na starega leta večer (št. 1).
- Kakšno pogodbo sta napravila Lipe in Lizika (št. 2).
- Kako je Smrekar deklo vdinjal, pa ženo dobil (št. 3).
- Dva ženina pa nobene neveste (št. 4).
- Prisiljen snubač (št. 5).
- Ta preklicana koza (št. 6).
- Pepelnična sreda (št. 6).
- Lov na divjega petelina (št. 7).
- Prosto po KümmeIn-u: Aleluja (št. 8).
- Dobro je molčala (št. 9).
- Dobro so jim zagodli (št. 10).
- Spomin na dvestoletnico Marijine Božje poti v Kropi (št. 9–12).
- Dobro do ga zalili (št. 11).
- V. Kosmak: »In spet se oglasi jih sto, le-tá nam županil ne bo« (št. 12).
- V. Kosmak: Berači (št. 13).
- V. Kosmak: Blazni Jakob (št. 14).
- V. Kosmak: Prst božji (št. 15).
- V. Kosmak: Slovo (št. 16).
- Mladostni spomini (št. 17).
- Josip Brožek: Kdo je bil kriv? (št. 18–19).
- J. Ferrich: Strašna noč (št. 20).
- Tako se pa ni nadejal. Resnična dogodba (št. 20).
- V. Kosmak: Na vernih duš dan (št. 21).
- Morski roparji. Iz francoščine (št. 21).
- Reimmichel: Nova gostilna (št. 22).
- Gabrijela Preissova: Zaradi pahljače (št. 23–24).
- V. Kosmak: Na Silvestrov večer (št. 24).

LETO 1906, letnik 19

Izhaja vsak četrtek, prej dvakrat na mesec!

V. Kosmak: Pri fotografu (št. 1).

Leva noga (št. 1).

V. Kosmak: Vprašanje (št. 2).

V. Kosmak: Oderuh (št. 3).

Po laškem priredil J. Pogačnik: »Čarobnik« (št. 4).

Sp. Soški: Kovačev študent. Burka (št. 5).

V. Kosmak: V snegu (št. 6).

Poljski spisal Wladislaw Strowski: Pozno a ne prepozno. Poslovenil F. (št. 7–17).

Tožila ga je (št. 8).

V. Kosmak: Veliki teden (št. 15).

Japonske pripovedke: Premeten zdravnik, Trmoglavo, Ogledalo, Korejci, Kuharji in kuharice pazite! (št. 16).

Ozdravljen hlapec (št. 17).

Pravdar (št. 18).

Na sejmu (št. 19).

Sanje (št. 20).

Spreten zdravnik (št. 20).

Črna nevesta (št. 21).

Nikoli več (št. 21).

Kako se je Štrbančev Jaka po ceni vozil (št. 22).

J. K. Tyl: Tat. Resnična dogodba. (št. 23–24).

V smrtni nevarnosti (št. 25).

Ob 40 letnici bitke pri Kustoci. 1866 – 24. junija – 1906 (št. 26).

Rusko spisala Marija Markovič: Dva sina (št. 27).

Stanovanje (št. 28).

V. Kosmak: Slika na lice in narobe (št. 29).

Lovska povest. (št. 29–32).

Zlatomašnik prelat Janez Rozman 1856–1906 (št. 30).

Moravčan: Slovenski junak in učenjak (št. 32).

Priredil F. S.: Dobra in slaba vzgoja (št. 33).

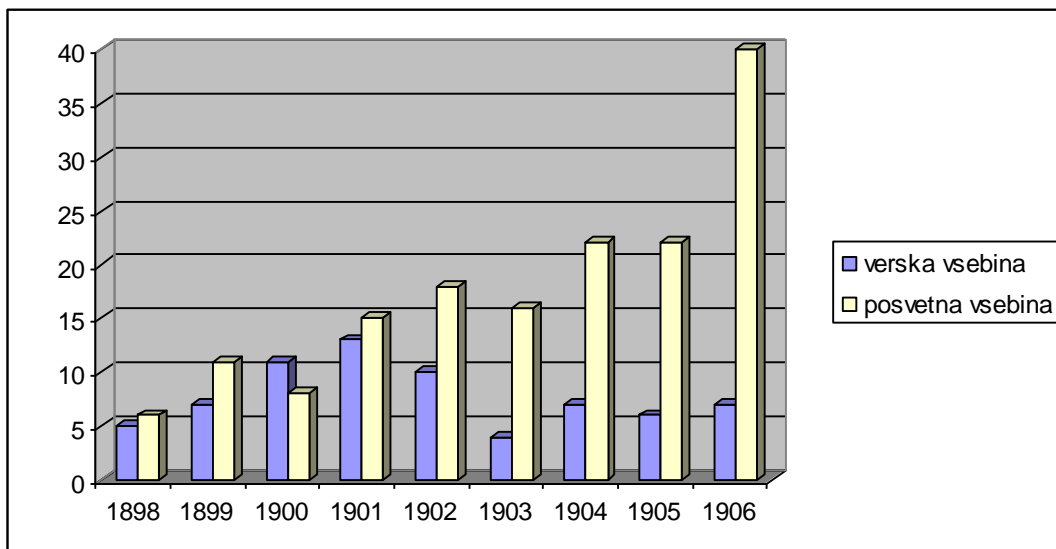
Skrivnostno zdravilo (št. 34).

Usodepolna pomota (št. 35).
Trije nasveti. Španska povest (št. 36).
Morijan: Kako je dobil stric Komolček ukradeni denar zopet nazaj (št. 37).
Vsi za enega, eden za vse. Lep zgled iz domače zgodovine (št. 38).
Med slepimi (št. 39–41).
Priredil Marijan: Za srečo (št. 42).
Hrvaško napisal Janko Barić: Mati in sin (št. 43).
Reimmichel – Marijan: Iz življenja siromakov (št. 44).
Reimmichel – Marijan: Boštjan Špehek in njegovi volički. Dogodba s sejma (št. 45).
Smrt pisala pisemce (št. 45).
Izdalo je (št. 45).
Špansko spisal Antonio de Trueba: Moč strasti. Priredil Marijan (št. 46–48).
Reimmichel – Marijan: Zajčja pečenka (št. 46).
Otrok se igral z medvedi (št. 47).
Marijan: Povest s Kozjaka (št. 49–50).
Priredil Marijan: Tinko Čmrlj. Božična slika (št. 51).
F. B.: Mir ljudem na zemlji ... Božične misli (št. 52).

Grafični prikaz popisa

Vsebina

Pri tem podpoglavju sem pregledala leposlovje v posameznem letniku in delila besedila glede na besedila s posvetno vsebino ter besedila z versko vsebino. Predvidevala sem, da bo verskih vsebin v letnikih več, a so rezultati pokazali drugače. Pod verska besedila sem štela vsa besedila, kjer je bilo govora o vernih ljudeh, ki so morali v življenju skozi težke preizkušnje, a so kljub temu ohranili zaupanje v Boga, ki jim je pomagal. Besedila s posvetno vsebino imajo predvsem politično, vojaško, vaško, lovsko tematiko. Pri nekaterih besedilih ni bilo težko določiti vsebine, saj je že v naslovu ali pa v vrstni oznaki pisalo, o kateri tematiki besedilo govori; na primer Lovska povest. Opisujejo razne boje med liberalci in njihovimi nasprotniki, najdemo kar nekaj lovskih prigod, opise vojn in vojnih žrtev. Moje predvidevanje, da je izhajalo več besedil z versko tematiko, je bilo napačno, kar me je presenetilo, saj je le leta 1900 izšlo več besedil z versko motiviko. Zanimivo je dejstvo, da so vedno ob praznikih (božič, velika noč) objavljali besedila, ki izkazujejo versko tematiko.

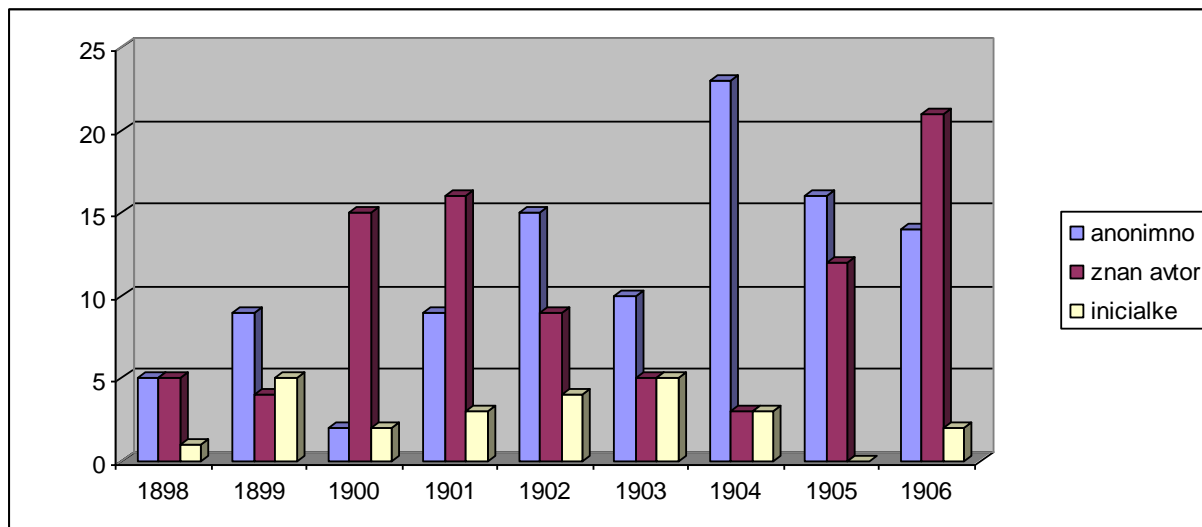

Graf 1: Razmerje verskih in posvetnih vsebin

Avtor

Osredotočila sem se na avtorja, zanimalo me je, ali je avtor podpisan, lahko z inicialkami ali pa z imenom in priimkom, ali pa je avtor neznan. Kjer je avtor podpisan s priimkom, spredaj pa je bilo ime označeno samo z inicialko, sem podatek štela pod kategorijo »znan avtor«. Predvidevala sem, da je več besedil z neznanim avtorjem, saj se po mojem mnenju

pisci besedil niso želeli izpostavljati, temveč le zabavati in poučevati ljudi. Moje domneve se bile pravilne, saj je le v letih 1900 in 1901 bilo več besedil, ki so imele znanega avtorja. V vseh letnikih je besedil, podpisanih z inicialkami, vedno najmanj, leta 1905 nisem zasledila niti enega primera.

Graf 2: Identiteta avtorja

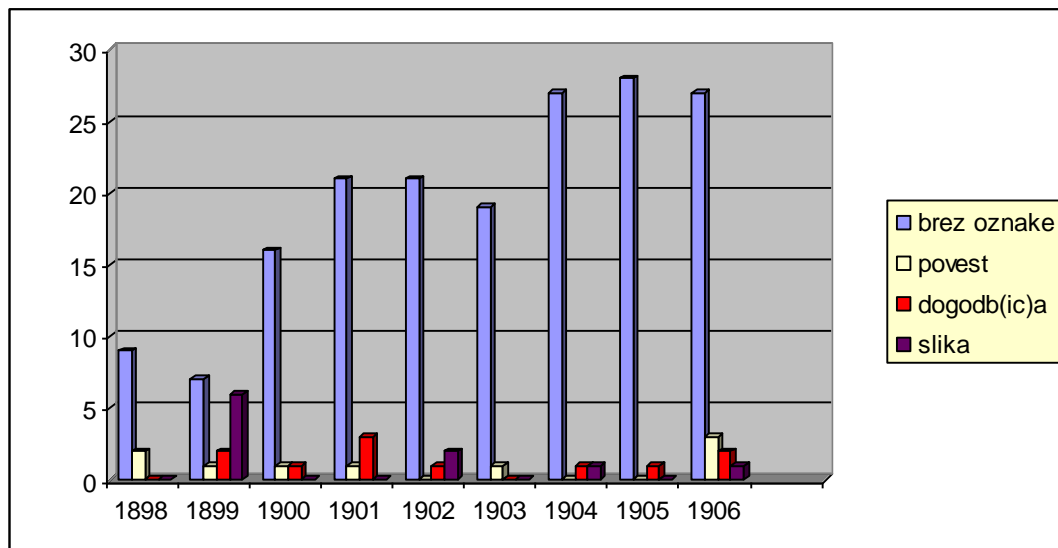
Vrstna oznaka

Raziskovala sem, koliko besedil ima poleg naslova označen še tip žanra. Glede na moje znanje sem domnevala, da bo največ odstotkov imela kategorija, kjer tip sploh ni označen. Menila sem, da bom med pregledovanjem našla le nekaj žanrskih oznak, najbolj tipične so se mi zdele oznake, kot so povest, črtica, slika. A me je raziskovanje presenetilo, saj sem v vseh letnikih našla kar štirinajst tipov oznak.² Res je, da so besedila, ki nimajo vrstnih oznak, na prvem mestu, na drugem pa, kar me je presenetilo, ni bila žanrska oznaka povest, temveč dogodb(ic)a, šele na tretjem mestu pa povest ter slika.³ Miran Hladnik (1990: 44) v svoji knjigi *Slovenska kmečka povest* govori o obsegu posamezne vrstne oznake, kjer trdi, da je najbolj določljiva oznaka novela, ki je najpogosteje dolga od 20.000 do 45.000 besed,

² Oznake, ki sem jih našla: burka (preprostejša, groba oblika komedije), črtica (kratka pripoved brez prave zgodbe), dogodba, kratkočasnica, (božične) misli, novela (pripovedna zvrst, večidel v prozi, daljšega ali krajšega obsega, stroga zgradba, skop izraz, objektivno pripovedovanje), povest (pripovedna zvrst, daljša od novele, več dogodkov in oseb, manj izdelana zgradba, manj enotna in učinkovita), pravljica (nerealna pripoved o čudežnih oz. fantastičnih dogodkih), predpustna (označuje čas dogajanja: pred pustom), pripovedka (prvotno ljudska pripovedna forma, vsebinsko vezana na zgodovinske osebe in dogodke, ki pa so preoblikovani v domišljiji), pripoved (starinski izraz, pripoved), slika, zgodba (lahko tudi fabula, oznaka za celoten sklop dogodkov, pripetljajev, dogajanj, ki jih zajema epska ali dramska umetnina) ter zgled (zgodna zgodba, eksempel, kratka zgodba o dobrih in slabih primerih človeškega vedenja).

³ Na četrtem mestu je s štirimi primeri črtica, na petem z dvema primeroma pravljica, na šestem mestu pa so se znašle oznake zgodb(ic)a, kratkočasnica, novela, predpustna, pripoved, burka, pripovedka, zgled in misli, vsaka z enim primerom.

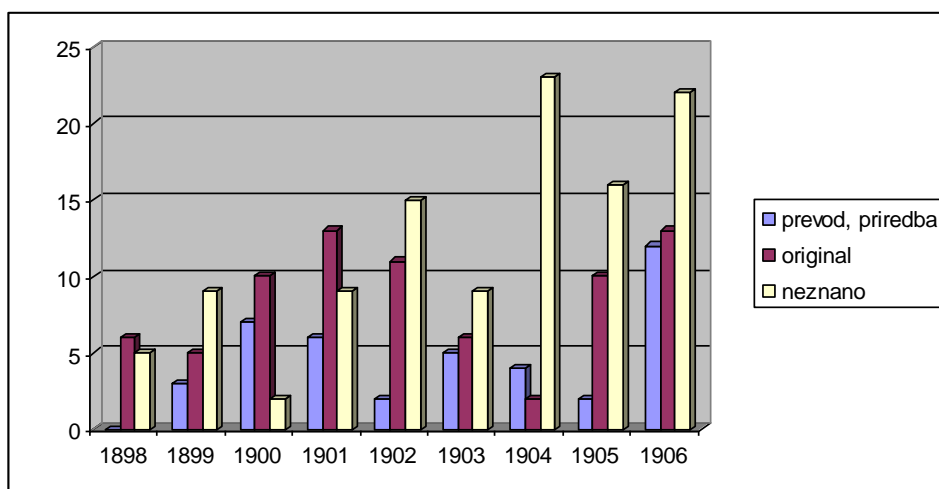
ter roman, ki je zagotovo daljši od 45.000 besed. Vse druge vrstne oznake, razen povesti, so najpogosteje dolge od 10.000 do 20.000 besed. Zanimivo je dejstvo, da je v zadnjih letnikih vedno manj oznak, čeprav sem si mislila, da bodo vedno bolj pozorni na žanrske umestitve. Nekatere oznake so bile še natančneje določene; z levim prilastkom (resnična, španska (povest), šaljiva (dogodbica), velikonočna (slika), gorska (pravljica, novela), zgodovinska (črtica), božična (slika, misli), s krajem dogajanja (zgodbica) iz katoliških misijonov, (slika) iz Zadnje vasi, iz mesta, iz rusko-japonske vojske, (dogodba) s Tirolskega, (pripovest) iz Savinjske doline), s časom dogajanja (povest) iz časov Kristusovih, iz časov apostolskih, iz časov zadnjih volitev, (dogodbica) iz preteklega stoletja) ter z označitvijo oseb v zgodbi (povest) iz kmetkega življenja, (črtica) iz živalskega življenja, iz življenja pijancev, (dogodba) iz fantovskega življenja).

Graf 3: Razmerje vrstnih oznak

Izvirnost

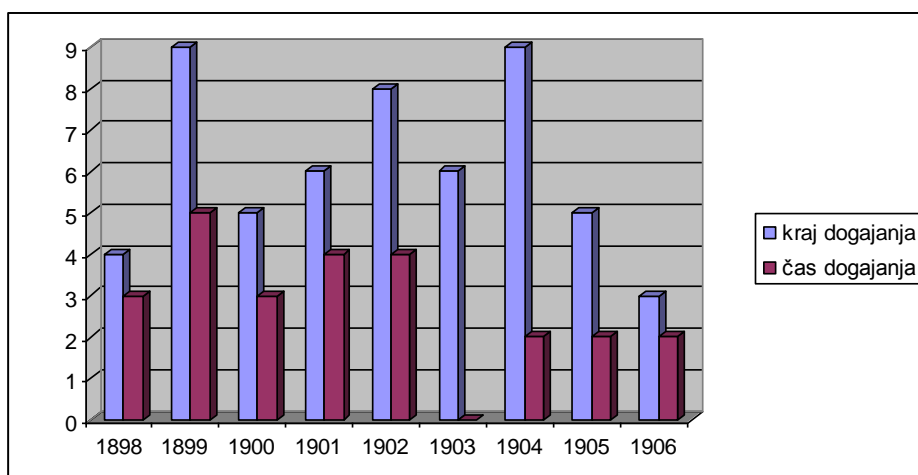
Postavila sem si vprašanje, koliko del je napisanih v izvorniku, koliko je priredb, prevodov ter koliko je besedil, za katere ne moremo vedeti, kam jih uvrstiti, saj ni nikjer pojasnjeno. Predvidevala sem, da bo precej prevodov in priredb, saj se mi je zdelo, da so rajši prevajali kot pa pisali lasten material. Moja domneva se ni povsem uresničila, saj je v šestih letnikih od devetih bilo največ del, kjer je bila izvirnost neznana, saj o le-tej ni bilo podatka.

Graf 4: Izvirnost vsebin

Kraj in čas dogajanja

Zgolj iz radovednosti sem na hitro pregledala tudi kraj in čas dogajanja, a po mojem mnenju podatki ne morejo biti natančni, saj v veliko besedilih ni bilo točno zapisanega kraja in časa dogajanja, a sem, vsaj za nekatere primere, lahko predvidevala, na primer v zgodbi, kjer opisuje, kako so ljudje hodili na romanje na Višarje, da bi prosili za zdravje svojega vojvode Albrechta, lahko sklepamo, da gre za čas od leta 1900 naprej, saj je bil takrat Albrecht na poziciji. V takšnih primerih, sem besedila štela, kot da imajo naveden čas dogajanja, enako velja tudi za kraj. Predvidevam, da bo pogosteje označen kraj dogajanja, čas dogajanja bo predstavljen predvsem v tistih besedilih, za katera bo pomembno, da vemo, v katerem času se zgodba godi, predvsem v zgodovinskih besedilih. Moje domneve so se uresničile, saj ima kraj dogajanja v vseh letnikih večji odstotek kot čas dogajanja.

Graf 5: Kraj in čas dogajanja

Zaključek

V diplomski nalogi sem se ukvarjala z leposlovjem v *Domoljubu*, kjer sem skušala raziskati, koliko in kakšen material so v letih 1898–1906 objavljali. Ugotovila sem, da je bila v vsakem letniku vsaj ena zgodba, ki je bila objavljena v nadaljevanjih, za zgodbe, ki so izšle v eni številki letnika, pa se je pogostost od letnika do letnika razlikovala. Zdi se mi, da je bilo kratkih zgodbic sprva manj, bolj sem šla proti koncu z delom, več jih je bilo, ponekod je podlistek vseboval tudi do tri zgodbe (navadno je bila ena malo daljša, dve kratki). Največ dela sem imela z zadnjim letnikom, saj ni imel le štiriindvajset števil, temveč kar dvainpetdeset, saj je začel izhajati vsak četrtek v mesecu. Domnevala sem, da bo več daljših zgodb, a jih je bilo le šest.⁴

Kljub temu da je bilo s pregledovanjem števil veliko dela in potrebnega potrpljenja, sem v delanju diplomske naloge uživala, saj sem se naučila kar nekaj novih stvari. Čeprav se je večino mojih domnev izkazalo za napačne, si le-to štejem v dobro, saj sem si končno dokazala, da je v življenju potrebno nekatere stvari preveriti in preštudirati in jih ne imeti za samoumevne.

---

⁴ Presenetilo me je preštevanje daljših zgodb v letniku iz leta 1901, ko je bilo kar osem nadaljevanj, kar je več kot leta 1906, čeprav je bilo v tem letu več števil.

Povzetek

V listkih so izhajale zgodbe različnih dolžin in vsebin. Kljub temu da je bil *Domoljub* katoliško usmerjen časopis, so napačne domneve, ki trdijo, da so objavljali le dela verskih vsebin. Po pregledovanju sem odkrila, da je zgodb verske tematike več le v enem letniku, to je leta 1900. Zanimivo je dejstvo, kako se je struktura časopisa hitro spreminjala, saj je bila v vseh devetih pregledanih letnikih stalna le rubrika Listek. V letniku enajst sploh ni bilo rubrike Politični razgled oziroma, kot se je imenovala kasneje, Politični pregled. Poleg tega se je ime rubrike, kjer so bile objavljene novice iz domače dežele, spreminjala od letnika do letnika, ponekod se je imenovala Razgled po domovini ali Razgled po Slovenskem ali Slovenski novičar. Rubrika Za smeh in kratek čas, ki se nahaja v sedmih letnikih, potrjuje slogan *Domoljuba*, saj je bil njegov namen v prvi vrsti poučevati ter zabavati bralce. Avtorji, ki so objavljali, so bili večinoma neznani, prav tako pa je največ besedil, za katere ne moremo sklepati, ali gre za prevod, priredbo ali za izvirno besedilo. V tistih časih očitno avtor ter vrstna oznaka res nista bila tako pomembna. Pomembno je bilo le to, da je besedilo izšlo in je doseglo svoj učinek, bralca zabavalo, podučilo. Podlistki, ki so izšli, so bili vsi pripovednega značaja, razen enega, ki je bil podnaslovljen kot burka.

V diplomski nalogi sem naredila popis leposlovja v *Domoljubu*, v obdobju od leta 1898 do leta 1906. Ukvarjala sem se z avtorjem, izvirnostjo besedila, krajem, časom dogajanja, žanrsko oznako, vsebino. Večina mojih hipotez, ki sem si jih zastavila pred pisanjem diplomskega dela, se je izkazalo za napačne, kar me je presenetilo. Moje mnenje o obdobju v leposlovju v 19., 20. stoletju se je rahlo spremenilo, saj sem bila vedno mnenja, da je bila takrat najbolj pomembna vera, vse ostalo, politiko, lovstvo, pa naj bi, po mojem mnenju, postavljali za njo.

Viri in literatura

Domoljub. Wikivir. <http://sl.wikisource.org/wiki/Domoljub#1906>

Domoljub. Digitalna knjižnica Slovenije. <http://www.dlib.si/> (1. 8. 2013–28. 8. 2013)

Gregor Kocijan: *Slovenska kratka pripovedna proza 1892–1918: Bibliografija*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1988.

Miran Hladnik: *Slovenska kmečka povest*. Ljubljana: Prešernova družba, 1990. 43, 44.

Kazalo slik

Slika 1: Domoljub 1898, vir: dlib.....	9
Slika 2: Domoljub 1899, vir: dlib.....	10
Slika 3: Domoljub 1900, vir: dlib.....	11
Slika 4: Domoljub 1901, vir: dlib.....	12
Slika 5: Domoljub 1905, vir: dlib.....	13
Slika 6: Domoljub 1903, vir: dlib.....	14
Slika 7: Domoljub 1904, vir: dlib.....	15
Slika 8: Domoljub 1905, vir: dlib.....	16
Slika 9: Domoljub 1906, vir: dlib.....	17

Kazalo grafov

Graf 1: Razmerje verskih in posvetnih vsebin	28
Graf 2: Identiteta avtorja.....	29
Graf 3: Razmerje vrstnih oznak.....	30
Graf 4: Izvirnost vsebin	31
Graf 5: Kraj in čas dogajanja.....	31

Priloge

Seznam avtorjev⁵

- A. – neznano,
A. K. – neznano,
A. M. G. – neznano,
A. Schott – neznano,
A. Skubic – neznano,
Al. Andrejev – neznano,
Anton de Wall – nemški krščanski arheolog in zgodovinar,
Charles Paysan – francoski pisatelj,
F. – neznano,
F. B. – France Bevk,
F. S. – Fran Saleški Finžgar, uporabljal tudi S., S. F.,
F. S. Pavletov – Frančišek Strežaj Pavletov,
Fr. K. – mogoče Franjo Krašovec,
Fr. St. ...j – neznano,
Gabrijela Preissova – češka pisateljica in dramatičarka,
Hattler – Franz Seraph Hattler, tirolski duhovnik in pisatelj, mogoče uporabljal tudi inicialko H.,
H. Sienkiewicz – poljski pisatelj Henryk Sienkiewicz,
Hra – mogoče Josip Hrastar,
I. L. – Ivan Lah, uporabljal tudi inicialki I. S.,
Janko Barić – neznano,
Josip Brožek – pisatelj,
J. Ferrich – Henry J. Ferrich,
J. K. – Janko Kessler ali Janez Korenčan,
J. Kranjc – neznano,
J. K. Tyl – Josef Kajetán Tyl, češki dramatik, pisatelj in igralec,
Jos. Plantarič – kaplan v Čemšeniku,
J. Pogačnik – Josip Pogačnik, slovenski politik in gospodarstvenik iz Podnarta,

---

⁵ Podpise avtorjev sem dobesedno prepisala iz listkov, nato pa sem jih razvrstila po abecedi, upoštevajoč prvo črko. Pseudonime in inicialke sem razreševala s pomočjo Kocijanove knjige *Slovenska kratka pripovedna proza 1892–1918: Bibliografija*.

Jurče – neznano,
J. V. Sal – neznano,
J. Voljč – Jakob Voljč, uporabljal je tudi Rado Kósar, uporabljal tudi J. V. ter I. Kosar,
kat. Duhovnik iz Londona - neznan katoliški duhovnik iz Londona,
Komenčan – Andrej Mejač,
Kren – neznano,
Kümmel – neznano,
Lev Tolstoj – ruski pisatelj Lev Nikolajevič Tolstoj,
Lilijan Lilijanov – neznano,
Lovro – neznano,
Marija Mulej – domačinka iz Brezij,
Marijan – mogoče Fran Govekar,
Morijan – neznano,
M. E. Markovič – ruska pisateljica Marija E. Markovič,
Moravčan – Fran Detela,
Oertzenova – neznano,
P. B. – neznano,
Petrovški – domnevam, da domačin iz Petrovč,
Pivčan – Anton Vadnal,
P. Luis Coloma – španski pisatelj,
P. Moeltaer – kitajski misijonar,
Podgoričan – Fran Jaklič,
P. P. – Pavel Perko,
Reimmichl – Sebastian Rieger, katoliški duhovnik in pisatelj iz Južne Tirolske,
Sp. Soški – Ivan Kovačič,
Sm. ... - neznano,
Valentin Marčič – župnik,
Vipavec – domnevam, da domačin iz Vipavske doline,
V. Kosmak – verjetno češki novelist Vaclav Kosmak,
Wladislaw Strowski – poljski pisatelj.

Izjava

Spodaj podpisana Doroteja Piber izjavljam, da sem avtorica diplomske naloge *Bibliografija daljšega izvirnega leposlovja v Domoljubu (1898–1906)*. Hkrati izjavljam, da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

S svojim podpisom zagotavljam, da sem diplomsko nalogo naredila samostojno, pod mentorstvom red. prof. dr. Mirana Hladnika.

Doroteja Piber